

NOTA DE PREMSA

comunicacio@iphes.cat

www.iphes.cat

Descoberta una cova amb gravats prehistòrics inèdits a la Febró (Baix Camp, Tarragona)

El complex subterrani de la Cova de la Vila conserva un dels conjunts d'art postpaleolític més importants de l'Arc Mediterrani

El conjunt està format per més d'un centenar de gravats que els experts associen al món funerari durant el procés de neolitització

La Febró, 17 de març de 2023. Aquest matí s'ha fet pública la descoberta de la Sala dels Gravats del sistema càrstic de la Cova de la Vila, en el terme municipal de la Febró, comarca del Baix Camp. **El conjunt està format per més d'un centenar de gravats prehistòrics, del període calcolític-bronze, disposats en un panell de 8 metres de llarg que són excepcionals tant per la seva singularitat com per l'excel·lent estat de conservació** en el que es troben. La troballa s'ha produït en una petita cova que ha estat trobada intacte fins a la data del descobriment i que la converteix **una de les poques representacions d'art esquemàtic subterrani de tot l'Arc Mediterrani**. Segons els experts, estariem davant d'una composició relacionada amb la cosmovisió de les societats agrícoles i ramaderes del territori.

La presentació ha anat a càrrec de la directora dels Serveis Territorials a Tarragona del Departament de Cultura, Lurdes Malgrat; l'alcalde de la Febró, Lourdes Martorell i el director de l'Institut Català de Paleoeologia Humana i Evolució Social (IPHES-CERCA), Robert Sala Ramos. També han participat a la presentació els espeleòlegs responsables de la descoberta Julio Serrano, Montserrat Roca i Francesc Rubinat, així com els responsables del projecte de recerca Josep Vallverdú, Antonio Rodríguez-Hidalgo i Diego Lombao, investigadors de l'IPHES-CERCA / URV / USC i l'expert en art rupestre prehistòric Ramon Viñas.

La descoberta: “Una emoció indescriptible”

El 13 de maig del 2021 marcarà una fita històrica per a l'arqueologia prehistòrica de Catalunya. En el transcurs d'unes exploracions i treballs topogràfics per part d'un grup d'espeleòlegs a la zona coneguda com el Barranc de la Cova del Corral, troben la Cova de la Vila, una cavitat que havia estat excavada per Salvador Vilaseca durant els anys quaranta i que sembla ser que se n'havia perdut la seva ubicació.

A través d'una de les seves entrades al sistema subterrani aconseguixen obrir un accés en un petit forat entre blocs i sediments que els va portar a una sala oval de més de 90m². El primer a entrar va ser Juli Serrano, i la seva sorpresa va ser quan, a sobre d'una de les parets de la sala, veu un mural ple de ratlles i figures. Malgrat no saber-los interpretar, sí que se'n va adonar que allò que veia podia ser molt antic. Segons recorda, “quan vaig veure els gravats, vaig sentir una emoció molt gran que me l'emportaré per tota la vida”, recorda emocionat. Acabava de descobrir un dels conjunts d'art rupestre prehistòric més importants de Catalunya.

Després de rebre algunes fotografies de l'indret, de parts dels espeleòlegs, el Dr. Ramon Viñas, investigador i col·laborador de l'IPHES-CERCA, visita la cova juntament amb el Dr. Josep Vallverdú, investigador de l'IPHES-CERCA i un dels responsables del projecte de recerca arqueològica que es duu a terme en aquesta

zona des del 2012. Després de certificar l'autenticitat dels gravats, ho notifiquen al Departament de Cultura.

Un conjunt de gravats molt singular i excepcional

El conjunt d'art rupestre de la Sala dels Gravats del complex càrstic de la Cova de la Vila és un conjunt completament inèdit que, malgrat no haver-se iniciat la seva fase d'estudi, tot sembla indicar que figurarà entre les millors composicions d'art esquemàtic i abstracte subterrani postpaleolític de tot l'Arc Mediterrani.

En una de les parets de la cova s'ha identificat un ampli conjunt de representacions esquemàtiques-abstractes. El panell de gravats, d'uns 8 metres de longitud, està configurat a partir de cinc línies horitzontals, una a sobre de l'altra i, en cada una d'elles, hi ha diferents figures gravades que tenen el seu propi significat i simbolisme. Segons Viñas, "aquesta composició del panell de la Sala dels Gravats és absolutament insòlita i ens està indicant una cosmovisió per part de les poblacions del territori durant el procés de la neolitització".

Una de les singularitats d'aquest mural és que està fet exclusivament amb la tècnica del gravat, ja sigui mitjançant amb una eina de pedra i/o de fusta en el cas dels detalls, com directament amb els dits. Hi ha representades diferents figures de quadrúpedes, ziga-zagues, traços lineals, angulosos, i cercles, entre d'altres. Hi

destaquen una sèrie de zoomorfs (possiblement bòvids i èquids), esteliformes (sols i/o estrelles) i reticulats. També hi ha una composició que recorda a un ídol "oculat". El conjunt és molt homogeni estilísticament i present escasses superposicions.

La distribució dels diferents elements que pensar que es podria tractar d'una composició: zoomorfs a la part baixa del panell, reticulats, sobretot a la part central i estel·lifomes a la part superior i amb un oculat a la part alta del conjunt. Justament aquesta composició i distribució ordenada de les diferents figures fa pensar que "no es tracta d'una composició atzarosa, sinó tot el contrari, respon clarament a un significat simbòlic", afirma contundent Ramon Viñas.

Des del punt de vista estilístic, el conjunt s'emmarca en l'art esquemàtic postpaleolític. Es tracta d'un art associat a les comunitats pageses i ramaderes durant el període de transició entre el Calcolític i el Bronze, és a dir, entre els 5.000 i els 3.000 anys i generalment es troben en abrics a l'aire lliure. A Catalunya aquest tipus de conjunts, en cavitats subterrànies, són molt escassos, essent el cas de la Sala dels Gravats del complex càrstic de la Cova de la Vila excepcional pel fet de trobar-se a l'interior d'una cova i amb context arqueològic possiblement associat.

Aquest tipus de representacions són molt poc conegudes al territori català encara que s'hi poden trobar alguns exemples com la Cova de la Vallmajor al terme municipal de l'Albinyana, al Baix Penedès. En l'àmbit peninsular quedaria dins del grup «esquemàtic negre subterrani i esquemàtic-abstracte» els quals pertanyen a

Comunicació IPHES

c-e: comunicacio@iphes.cat

Telèfon: 616767864

Zona Educacional 4. Campus Sescelades URV (Edifici W3)

43007, Tarragona

conjunts heterogenis que destaquen per les seves afinitats formals o tipològiques, temàtiques i tècniques. Algunes coves andaluses amb representacions pintades (negre o vermell) o gravades i amb cronologies similars serien La Pileta i Nerja a Màlaga, la Murcielaguina a Córdoba, i de «l'estil esquemàtic-abstracte» les coves de Los Enebralejos a Segovia, la Galería del Sílex a Burgos, o la Cueva Maja a Soria.

La protecció, clau per a la seva conservació

L'estat de conservació dels gravats és excepcional alhora que molt delicat per la inestabilitat del suport en el es troben. Es tracta d'una superfície tova i humida i que, per tant, els canvis de les condicions atmosfèriques a la sala podrien alterar la conservació del panell. Per tal de garantir aquestes condicions climàtiques, **el Departament de Cultura, l'Ajuntament de la Febró i l'IPHES han treballat de forma conjunta per dur a terme el seu tancament tant exterior com interior i així garantir-ne la seva conservació física.** Alhora s'ha instal·lat un tancament a l'accés de la gatera, que dona pas directe a la Sala dels Gravats per tal de garantir les condicions climàtiques que havia tingut fins al moment de la descoberta. Els membres de l'IPHES-CERCA, secundats pel seu equip de restauració, han elaborat un protocol de control dels paràmetres ambientals mitjançant una sèrie de sondes, que s'incrementarà durant les properes campanyes d'excavació. El període de sequera en el qual ens trobem immersos, pot produir canvis importants en el mitjà subterrani que caldrà començar a mesurar i controlar.

En el marc del Pla de Gestió de l'Art Rupestre de Catalunya, gestionat pel Departament de Cultura, s'estan duent a terme les tasques per la seva protecció i documentació. El primer pas ha estat la protecció del jaciment com a Bé Cultural d'Interès Nacional en la categoria de Zona Arqueològica. En paral·lel l'equip tècnic del Departament de Cultura ha estat treballant en la documentació digital mitjançant la fotogrametria i l'escaneig làser que permetran crear un model 3D de la cavitat. Com es tracta d'un espai al que no hi haurà un accés lliure, aquesta documentació servirà per difondre els gravats a la ciutadania, alhora que fer-los accessibles als especialistes i investigadors. El Departament de Cultura també ha encarregat la documentació exhaustiva dels gravats, segons el protocol establert al Pla de Gestió.

Properes intervencions arqueològiques a la cova

Des de l'any 2012 i en el marc del projecte quadriennal de recerca *“Evolució paleoambiental i poblament prehistòric a les conques dels rius Francolí, Gaià, Siurana i rieres del Camp de Tarragona”* aprovat pel Departament de Cultura i amb el suport de l'ajuntament de la Febró, un equip d'investigadors de l'IPHES-CERCA duu a terme un projecte de recerca amb l'objectiu de documentar la transició entre els darrers caçadors-recol·lectors i els primers agricultors-ramaders a la capçalera del riu Siurana. Segons Josep Vallverdú, codirector del projecte de recerca, “aquest entorn anomenat barranc de la cova del Corral, àmpliament documentat per Salvador Vilaseca durant els anys quaranta, forma part d'un dels corredors entre la vall de l'Ebre i la vall del Francolí, a través de les capçaleres o interfluvi dels rius Siurana i Brugent”.

De fet, l'interès dels investigadors de l'IPHES per a la Cova de la Vila “es remunta a molt abans de la descoberta de la Sala dels Gravats”, ja que es va començar a protegir aquestes cavitats del sistema càrstic de la Cova de la Vila mitjançant un projecte LEADER de l'ajuntament de la Febró.

En aquest context, l'any passat es van iniciar els treballs d'excavació sistemàtica en dos indrets del complex subterrani. Segons el també codirector del projecte, Antonio Rodríguez Hidalgo “els treballs d'excavació permetran recuperar materials arqueològics corresponents a la cultura material d'aquestes societats del passat i que es puguin relacionar directament amb aquest conjunt d'expressions artístiques i culturals de la Sala dels Gravats”. Certament d'aquesta manera “podrem tenir molt més coneixement sobre el moment en el qual es van fer els gravats i, fins i tot, poder arribar a datar-los”.

Paral·lelament, mitjançant una ajuda de la Fundació Palarq, liderada per J. Vallverdú, aquest any s'està duent a terme actuacions en el marc del projecte anomenat *“Imatges digitals per luminescència UV-Vis i dates per radiocarbó de les manifestacions gràfiques prehistòriques de la Sala dels Gravats de la Cova de Vila (la Febró, Tarragona)”*, el qual permetrà també acotar l'antiguitat del mural descobert.

Descàrrega d'imatges i vídeo

Per a més informació:

comunicacio@iphes.cat

Telf. 616 76 78 64 (Gerard)

